

6 €

friiti

KANSAN MUSIIKKILEHTI

Nro 2 ▪ 2005

▪ Musiikki-
arkeologia
tutkii ääniä
tuhannen
vuoden takaa

▪ Frigg
uudistaa
– perinteitä
kunnioittaen

▪ Marian virsi
– runolaulun ja
kamarikuoron
kohtaaminen

ISSN 1457-3024

9 771457 302016

▪ Folkskandia ▪ Pelimannit ry ▪ Freshet ▪
▪ Samuelin Poloneesi ▪ Simo Westerholm ▪

Marian virsi

Runolaulun ja kamarikuoron kohtaaminen

Pitkä ajallinen ja kulttuurinen matka savupirtistä digitaaliaikaan on kuljettu vienankarjalaisen Arhippa Perttusen vuonna 1934 Lönnrotille laulaman Marian virren ja Ilona Korhosen saman nimisen kuoroteoksen levytyksen välillä.

Vantaan kamarikuoron taiteellisena johtajana toimiva Ilona Korhonen on silminnähtäen tyytyväinen työnsä tuloksiin. Hän ei ole löytänyt valmiista teoksesta montakaan kohtaa, jonka haluaisi nyt jälkeensä muuttaa. Suurena haasteena oli runolaulun istuttaminen taidemusiikkia perinteisesti esittävälle kamarikuorolle. Marian virsi on laaja runoelma, jossa kansanmusiikko, vienankarjalainen runolaulaja ja kamarikuoro kohtaavat. Teoksen nimeä kantava levytyksesi ilmestyi Vantaan kamarikuoron esittämänä 13.3.2005.

- Viime vuosina on ollut muotia, että kuorot yrittävät tehdä mahdollisimman paljon kansanmusiikkisesti. Mutta tie kansanlaulajaksi on pitkä. Ajattelin, että jos Vantaan kamarikuoron pitäisi esittää kansanlaulua, siitä tulisi väkisin jos-takin kohtaa oikeasta. Yritin sovittaa sekä kansanmusiikin että taidemusiikin samaan pakettiin, niin että tulos tyydyttää minua kansanmusiikkona ja runolaulajana, Ilona Korhonen kuvailee teoksensa taustoja.

Puhuessaan sävellystyöstään musiikin moniottelija Ilona Korhonen painottaa kansanmusiikon ja runolaulajan identiteettillään monien muiden mahdollisten minuuksien joukosta. Säveltäjänä hän tuntee itsensä vielä noviisiksi. Vuonna 1972 syntynyt kansanmusiikin maisteri toimii tutkijana Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran runolauluprojektissa ja on aloittamassa taiteellista tohtorin tutkintoa inkerilläisestä runolaulajasta Larin Paraskesta. Lisäksi hän kuuluu useihin yhteisiin ja tuotantoihin ja toimii myös opettajana. "Kakarasta lähtien" taidemusiikkia opiskellut vantaalainen nuori nainen

viehättyi kansanmusiikista monestakin eri syystä.

- Vuosien saatossa jalostui ajatus, että kansanmusiikissa vähemmällä voi sanoa niin paljon enemmän kuin valtaisalla sinfonisella tykytyksellä. Yksikin sävel voi olla merkittävä, kun sen esittää oikeas-

sa paikassa ja oikeaan aikaan. Pikkuhiljaa tällainen yksinkertaisuus alkoi kiinnostaa. Kansanmusiikolla on oikeus myös omaan luomiseen ja tekemiseen toisin kuin taidemusiikin kult-

*Marian virsi
sopii esitettäväksi
paitsi jouluna
myös keväällä
Marian päivänä ja
pääsiäisenä.*

Ilona Korhonen elää ja bengittää tätä nykyä Pukellassa Kanteleen kylässä. Mikä olisikaan osuvampi osoite runolaulajalle.

tuurissa, jossa oikeus säveltää on vain siihen erityisesti valtuutuksen saaneilla eli säveltäjillä, Ilona Korhonen pohdiskelee.

Kalevalanmitta on suomalaisten geeneissä

Kolmesta legendarunosta koostuva Marian virsi on runolaulua kamarikuorolle tyyliteltynä. Siinä käydään lä-

pi Kristuksen elämänvaiheet Marian raskaaksi tulosta ylösnousemukseen asti. Kansanrunoudessa Marian virteen kuuluu viisi legenda, jotka on joskus esitetty erikseen, joskus peräkkäin, useimmiten parin kolmen runon ketjuissa. Arhippa Perttusen versioon kuuluivat Marjavirsi, Saunanhakuvirsi ja Lapsenetsintävirsi. Marjavirsi kertoo Marian tulosta raskaaksi puolukasta. Saunanhakuvirsi mukaillee joulu-evankeliumia ja Lapsenhakuvirsi kytkeytyy

etäisesti Raamatun kertomuksiin 12-vuotiaan Jeesuksen katoamisesta ja löytymisestä tempelistä. Korhosen mielestä Marian virsi sopii yhtä hyvin esitettäväksi paitsi jouluna myös keväällä Marian päivänä ja pääsiäisenä, sillä ylösnousemus on varsin keskeinen teema teoksessa. Ilona Korhosen teos sisältää paitsi perinteistä runolaulua myös ääni-improvisaatiota ja visuaalisia elementtejä.

Vaikka sävellys on syntynyt Korho-

sen omasta kynästä, se on suodattunut lantisen, itämerensuomalaisen runo-
lauluperinteen mukaan, jota on kuul-
tu mm. inkeriläisten ja setukaisten pa-
rissa. Tyypillistä sille on polyfoninen
laulu. Useammassakin Marian virren
kohdassa kuoro tarttuu esilaulajan
aloittamaan säikeeseen. Sen sijaan soo-
lorunolaulua Marian virressä on niu-
kemmin. Ihmisiäänien lisäksi Marian
virressä soivat erilaiset perkussioin-
strumentit. Marian virsi alkaa hillo-
purkein ja soppakulhoihin soitetuilla eh-
tookelloilla. Ja Jumalan syntyessä kili-
see pieni kello.

- Usein kirkonkellot kuullaan ennen
konsertin alkua, mutta ajattelimme soit-
ta ehtookellot omaehtoisesti. Se on vi-
sio Petserin luostarista.

Korhosen musiikki myötäilee runo-
laulun sävelkieltä milloin tiiviimmin,
milloin etäimmältä. Esimerkiksi ru-
nossa "Jouluna jumala syntyi" kuuluu
klassinen joulumusiikki. Välillä laulusta
luovutaan kokonaan ja valtaan pääsee
kiihkeä puhe, kuiskailu ja vimmainen
supina. Olennainen osa esitystä on ää-

nen suunnan vaihtuminen, kun kuor-
on jäsenet liikkuvat tilasta toiseen. Ma-
rian virsi on siis myös visuaalinen ko-
kemus. Korhonen on huomannut, et-
tä kalevalanmittainen esitys vaikuttaa
voimakkaasti ihmisten tunteisiin. Si-
sällöltään arkinenkin laulu saattaa
herkistää kuulijat kyyneliin.

- Runonmitta on meidän geeneissä.
Nähtynä sitä ei tunnista, mutta kuul-
tuna kyllä.

Tutkimusretki kalevalaiseen maailmaan

Vantaan kamarikuoro on perustettu
vuonna 1986 ja Ilona Korhosen joh-
dolla se on laulanut vuodesta 1998.
Kuoron sopraano Hanna Helasuo tun-
nustaa, että kuorolaisten ensi reaktiot
Ilona Korhosen esittämään ideaan
Marian virrestä olivat varautuneita, ei-
leivät peräti epäluuloisia. Hanke tun-
tui klassisen koulutuksen saaneista lau-
lajista liian isolta ja erilaiselta.

- Mutta kun kokonaisuus alkoi hah-

mottua, niin olen ruvennut tykkäämään
siitä ihan älyttömästi. Karvat nousevat
pystyyn joka kerta, kun lauletaan, Han-
na paljastaa.

Marian virressä vaikeinta ei ole kuor-
olaisten mielestä kuitenkaan musiik-
ki, vaan sanojen omaksuminen ja ko-
konaisuuden hallinta.

- Runomitta on rivilaulajalle aika vai-
keaa muistettavaa, kun itse ei ole pe-
rehtynyt kansanrunouteen. Olo on rau-
hallinen nyt, kun kuoro hallitsee teok-
sen ja on myös omaksunut sen. Marian
virsi todella istuu kuorolle, pari vuot-
ta kuorossa laulanut tenori Janne Ikä-
heimo korostaa. Hän liittyi riveihin sa-
moihin aikoihin, jolloin Marian virren
harjoitukset alkoivat.

Nuorille vantaalaislaulajille Marian
virsi on ollut opettava kokemus mo-
nessa mielessä. Kuorolaiset ovat op-
pineet käyttämään ääntään uudella ta-
valla ja päästäneet irti klassisen laulun
klangista. Myös suhde kansanrunou-
teen on muuttunut. Kouluaikojen
"pakko-Kalevalasta" on löytynyt uusia
ulottuvuuksia.

Opiskele kansanmusiikkia Kaustisella!

Ponnahda musiikin jatko-opintoihin,
pidä taukoa työelämän paineista tai hanki
täydennyskoulutusta!

Lukuvuoden kestävä kansanmusiikin koulutusohjelma
tarjoaa innostavan ympäristön musisointiin. Opintoihin
kuuluu paljon soittoa, yksin ja yhdessä. Tutuksi tulevat
myös esim. laulu, tanssi, perkussiot, musiikin
tietoaineet, sävellyks ja sovitus, maailman
musiikkikulttuurit, soittorakennus sekä studiotekniikka.
Opettajina toimivat alan rautaiset ammattilaiset, mm.
ammattiyhtye Tallarin muusikot.
Haku 31.7. mennessä.

ALA-KÖNNI-OPISTO

Etelä-Pohjanmaan Opiston sivukansanopisto

Lisätietoja: www.kaustinen.net, ako@kaustinen.fi, p. 06 860 4375

*Tervetuloa unohtumattomalle
musiikkimatkalle!*

**ILONA KORHONEN – ARHIPPA
PERTTUNEN: MARIAN VIRSI,
Vantaan Kamarikuoro ja solistit,
AANIA 2005.**

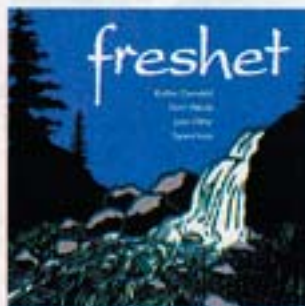
Ammattikansanmuusikkojen piiristä on viime vuosina noussut virkeä kuorosäveltäjien kaarti. Tellu "Suden aika" Turcka ja Sanna Kurki-Suonio ovat työstäneet raikkaasti omaa ohjelmistoaan muun muassa naiskuorojen paraatikokoonpanolle Philomelalle. Oma lukunsa on Kurki-Suonion hulvaton Kalevala-tajunnanvirta, kuusituntinen (!) koulutusproduktio Mieleni minun tekevi Joensuussa viime helmikuussa. Tekoprosessissa luotetaan kirjoituspöydän ja nuottipaperin ohella oman muusikkouteen, jonka avulla teokset kiteytyvät lopulliseen muotoonsa vasta harjoitus- ja esitysvaiheessa kokeilujen, vaiston ja improvisoinnin avulla.

Samalla tavalla on myös Ilona Korhonen operoinut oman kuoronsa, Vantaan kamarikuoron kanssa. Marian virren tekstit ovat Arhippa Perttusen Luojan virreksi nimetystä messiadista (1834). Marian raskaaksi tulo marjasta (paratiisinpuu?), synnyttäminen tapomäen (Golgata?) tallissa, luonnon ylistykset lapselle ja lapsen karkaaminen (Dionysos?), kuvataan Marjavirren, Saunavirren ja Lapsenetsintävirren mukaisesti moneen kertaan ja monelta puolelta, kuin vanhauskoisten liturgiassa rituaalissa. Musiikki tyyllitelee kalevalaista esitystapaa ja melodiikkaa, josta Korhonen rakentaa hienolla vaistollaan ilmavia, usein tavallista laajempia intervalejakin hyödyntäviä kulkua. Dramaattisina mausteina on kirkonkellotyylielmää, puhelaulua ja laa-

joja puheluoro-osuuksia. Kokonaisilme pysyy kuitenkin hyvin eheänä ja muistuttaa pelkistyneisyydessään Veljo Tormisin tapaa työstää itämerensuomalaisista melodiikkaa. Teoksen puolivälissä mukaan tulee uutta, gregoriaanista sävyä: sooloihin ilmaantuu veisuun niekkuja ja koraalin häivettä, harmoniassa pistävät esiin borduna, kvintti ja kvartti vanhan organumin tapaan. Kalevalais-gregoriaaninen sävy säilyttää koko ajan balladin tai keskiaikaisen kirkonseinämaalauksen luonteen: se on näennäisesti ilmeeton, mutta pitää tosiasiaa sisällään ankaria jännitteitä. Vanhan ja uuden ajan murroksessa syntynyt kansanruno saa arvoisensa toteutuksen.

Marian virsi on oikeaa joulumusiikkia ilman liiskää ja karamellia myös toteutuksen osalta. Vantaan Kamarikuoro laulaa Ilona Korhosen oteissa intensiivisesti ja hyvällä maulla, lukuisat etnisin värein maustetut kuorosoolot soivat ilmeikkäästi.

Pekka Jalkanen

**FRESHET: FRESHET, Orb-1006,
2005.**

Freshet on uusi suomalais-amerikkalainen neljän huippuvirtuoosin muodostama bändi. Kun kehiin heitetään nimet Ruthie Dornfeld (mm. American Café Orchestra), Petri Hakala (Helsinki Mandoliners), John Miller (Country Cooking) ja Tapani Varis (Erik Hokkanen & Lumisudet) on yhtyeeltä ja levyltä lupa odottaa jotain hieman tavallisuudesta poikkeavaa. Huippusoit-

totaitoa? Luonnollisesti! Tyyliä jua? Takuulla!

Freshet soitti ensimmäiset keikkansa kiertäessään Suomea pari-kolme vuotta sitten. Sitten takana on kiertue Pohjois-Amerikassa ja toinen edessä sekä uunituore levy, jonka harjoitukset ja ohjelmistonsuunnittelu hoituivat nykyajan tekniikoita käyttäen: iimeilit ja ämpeekolmoset surrasivat edestakaisin kahden mantereen väliä kuin mehiläiset Valon Aapon tarhassa. Levy äänitettiin Suomessa Kallio-Kunninkaan studiossa Järvenpäässä kevyällä 2004.

Monikulttuurinen on sana, jota on kai pakko käyttää tässä yhteydessä! Jokainen muusikko on tuonut levylle omia sävellyksensä ja/tai suosikkibiisejään, jotka sitten on yhdessä työstetty pieniksi helmiksi.

Ensi kuulemalta levy kuulostaa yllyttävämpään lattareivoittoiselta, mutta löytyyhän levytä luonnollisesti myös suomalaiselta ja amerikkalaiselta kuulostavaa musiikkia.

Aloitusräitä on varsin tyrmäävä nopea venezualainen valssi "Homenaja a mi Pueblo", jossa viulisti Ruthie ja mandoliinimestari Petri pääsevät soittamaan melodian lisäksi myös mahtavat improsootit! Levy jatkuu samaan hengistyttyään tahtiin. Oma bossanovaa, polskaa, jigää, hidasta tunnelmointia ja polkkaakin. Kitaristi John ja basisti Tapani kunnostautuvat myös solisteina kivikovan kompin lisäksi. Tapani pääsee lisäksi väläyttämään yhtä erikoistaidoistaan biisissään "Oikotie", jossa hän soittaa pitkähulua lyömättömään tyyliinsä.

Nämä soittajat ovat sisäistäneet monikulttuurisuuden niin hyvin, että lopputulos kuulostaa yhtenäiseltä, ei mitään sillisalaatilta. Hyvä esimerkki tästä on Ruthien Hannulan Timolle ja Haapaveden mahtaville Folk-kuvioille nimetty polska "Hannuland", jossa skandinaaviset ja amerikkalaiset vaikutteet vuorottelevat sulassa sovussa klassisen tuntuisen sovituksen kanssa. Onko vähän hyvä levy? Ju pet!

Antti Kettunen